

מילון מונחים

81

Acholi: קבוצה אתנית מצפון אוגנדה, מדינה ללא גישה לים ממזרח אפריקה.

ETS: סדרת האמנות האירופאיות. (European Treaty Series)

ICCPR: ראה אמנה בינלאומית על זכויות אזרחיות ופוליטיות.

OAS: ראה ארגונים של מדינת אמריקה.

OAU: ראה ארגונים של אחדות אפריקה.

sine qua non: מלטינית, מצב בסיסי; דבר שהינו בהחלט הכרחי.

אימוץ: תהליך בו מדינה מסכימה עם חוק בינלאומי; בהתייחסות לאמנות, אימוץ מתייחס בדרך כלל להתחלה של תהליך דיפלומטי בו מתקבלת אמנה; כדי להיות יעילה, לאחר האימוץ, האמנה חייבת בדרך כלל להיות מאושרת על-ידי המחוקק.

אישור: הליך בו הגוף המחוקק של מדינה מאשר פעולה ממשלתית בחתימה על אמנה; הליך רשמי בו המדינה מחויבת לאמנה לאחר שהסכימה לגביה.

אכדית: שפה שנכחדה של אימפריה שנכחדה שהיתה ממוקמת בעיר "Akkad" ובאיזור הסובב שממוקם במרכז בבל (בערך כ-50 מיילים ממרכז העיר בגדד המודרנית, עיראק).

אמנה: הסכם מחייב בין מדינות; נעשה בו שימוש במקביל למוסכמה וחוזה. כאשר אמנות מאומצות על-ידי מסדר האו"ם הכללי הן יוצרות מחויבויות בינלאומיות עבור המדינות החברות אשר חתמו על האמנה. כאשר ממשלה לאומית מאשרת אמנה, הסעיפים של אותה אמנה הופכים להיות לחלק מההתחייבות החוקית הפנימית שלה.

אספה כללית: אחד מהמרכיבים העיקריים של האומות המאוחדות המורכב מכל המדינות החברות; מנפיקה הצהרות ומאמצת מוסכמות בסוגיות של זכויות האדם; פעולותיה מנוהלות בהתאם לכתב הזכויות של האומות המאוחדות.

ארגון בנושא ביטחון ושיתוף פעולה באירופה (OSCE) (בצורה רשמית-CSCE): ניסיון אירופאי ליישב מחלוקות ביטחוניות בדרכי שלום דרך סידרת יוזמות שיתופיות ויצירתיות; לשעבר הוועידה לביטחון ושיתוף פעולה באירופה; הוכרזה כהסכם הלסינקי. (Helsinki Accords)

ארגון המדינות האמריקני (OAS): ארגון של מדינות אמריקניות בלתי תלויות שנוסד כדי לחזק את השלום והביטחון באיזור ולקדם שיתוף פעולה איזורי בנושאים כלכליים, חברתיים ותרבותיים.

82

ארגונים לא ממשלתיים (NGOs): ארגונים שנוסדו על-ידי אנשים מחוץ לממשלות, NGOs מפקחים על ההתקדמות של גופים לזכויות האדם ומהווים "כלב שמירה" לגופים לזכויות האדם שנופלים בתחום השיפוטי שלהם. חלקם גדולים ובינלאומיים ("הצילו את הילדים", "אמנסטי הבינלאומית", "הצופות"); אחרים יכולים להיות קטנים ומקומיים (ארגון שתומך באנשים בעלי מוגבלויות בעיר מסוימת; קואליציה לקידום זכויות האישה במחנה פליטים מסוים). NGOs הינם בעלי תפקיד מרכזי בהשפעה על מדיניות האו"ם, ולרבים מהם יש מעמד רשמי של יועצים לאו"ם.

ארגונים לאחדות אפריקה (OAU): ארגונים של מדינות עצמאיות באפריקה שעובדים יחדיו על מנת לשפר את השלום ואיכות החיים של אנשי אפריקה. כתב הזכויות של OAU שמשמש כמסמך המנחה של הקבוצה, אומץ ב-1963.

בית-המשפט האירופאי לזכויות האדם: בית-משפט שנוסד על-ידי המוסכמה האירופאית להגנה על זכויות האדם וחירותו הבסיסית, כדי לטפל בטענות לגבי הפרת זכויות האדם. בית-המשפט מורכב ממספר שופטים כמספר חברי המועצה של אירופה. יש לשים לב שהוא נבדל מבית-המשפט לצדק של הקהילה האירופאית, גוף שמטפל בתלונות כלכליות.

בית-המשפט הפנים-אמריקני לזכויות האדם: גוף מחוזי בעל שבעה חברים שבדוק מקרים שמובאים נגד ארגונים חברים בנושאי הפרת זכויות האדם; מהווה חלק מארגון מדינות אמריקה.

בית-המשפט לצדק של הקהילה האירופאית: בית-משפט שנוסד ב-1952 כחלק מקהילת הפחם והמתכת האירופאית; בית-המשפט מקבל תלונות כלכליות תחת האמנה הכלכלית הקהילתית של אירופה והסכמים נוספים.

ג'ורג' ויליאר (Villiers, George): (1628-1592) מדינאי אנגלי, הדוכס של בקינגהאם והחביב על ג'יימס הראשון, מלך אנגליה. לבקינגהאם היה עניין גדול בדיפלומטיה ובמלחמה, הוא הורשה על-ידי ג'יימס לשלוט פחות או יותר במדינה, וכך הוא המשיך לעשות עם העלייה לשלטון של צ'רלס (המלך צ'רלס הראשון) ב-1625. הפרלמנט לא בטח בבקינגהאם והתנגד לו, הם ראו בו שחצן והאמינו כי הוא עירב את אנגליה, ללא צורך, במלחמות נגד צרפת (1626-1629) וספרד (1624-1630).

צו הבאה (habeas corpus): הוראה כתובה בשם בית-המשפט שדורשת שאדם מסוים יובא בפני שופט או לבית-משפט כדי לחקור את חוקיות המעצר שלו.

גוש: קבוצה של ארצות ומפלגות פוליטיות שיצרו ברית. לדוגמה, הגוש הקומוניסטי.

דרישות פרוצדוראליות: דרישות טכניות שיש לעמוד בהן כדי להגיש תלונה, כפי שניתן להבחין בדרישות מהותיות.

דרפור: האיזור המערבי ביותר של סודן.

האיחוד האירופאי: ארגון איזורי ובין ממשלתי ששם לו למטרה את הסרת הגבולות הפנימיים והייסוד של איחוד כלכלי ופיננסי.

האסיפה הכללית של האו"ם: הגוף היחיד של האומות המאוחדות בו כל המדינות החברות מיוצגות. האסיפה הכללית שמהווה פורום בו מדינות חברות יכולות להתחיל יוזמות בנושאים בינלאומיים של שלום, כלכלה, התקדמות וזכויות האדם.

ההסכם הלסינקי: הצהרה של עקרונות על-ידי הוועידה לביטחון ושיתוף פעולה באירופה ששואפת לשלום ולזכויות האדם באירופה; מסמך הלסינקי הראשון נקרא בשם "החוק הסופי של וועידת הלסינקי" (1975).

הצהרת בייג'ין והמצע לפעולה: מסמך של הסכמה שנוצר בוועידה העולמית הרביעית ב-1995 על נשים בבייג'ין, שבחן ואישר מחדש את זכויות האדם של נשים בכל תחומי החיים. נחתם על-ידי נציגים בוועידה ומחייב מבחינה מוסרית אך לא חוקית.

ההצהרה האמריקנית על הזכויות והחובות של האדם (1965): הצהרה לא מחייבת, של סטנדרטים לזכויות אדם איזוריות; היא התפתחה למסמך בעל השפעה, כפי שבית-המשפט הפנים-אמריקני לזכויות האדם קבע.

ההכרזה האוניברסלית על זכויות האדם (UDHR): אומצה על-ידי האסיפה הכללית של האו"ם ב-10 לדצמבר 1948. המסמך העיקרי של האו"ם שמכונן את הסטנדרטים והנורמות של זכויות האדם, כשכל המדינות החברות הסכימו

לתמוך ב-UDHR. למרות שההכרזה היתה אמורה להיות לא מחייבת, עם הזמן סעיפיה השונים כובדו כל-כך על-ידי מדינות עד שניתן להגיד כי כיום היא מהווה חוק בינלאומי נהוג.

הוועידה האפריקנית לזכויות האדם וקהילות: גוף מוסדי שאחראי בעיקר על קידום והגנת זכויות האדם באפריקה.

הוועידה הפנים-אמריקנית על זכויות האדם: מהווה חלק מארגון המדינות של אמריקה עם הכוח לקיים חקירות על הפרות זכויות האדם ולהמליץ על צעדים להגנת זכויות האדם.

הוועידה נגד עינויים: הגוף המפקח על האמנה, שהוקם על-ידי 'הוועידה נגד עינויים וטיפולים או עונשים משפילים או לא אנושיים אחרים', כדי לבחון הפרות של אמנה זאת.

84

הוועידה על זכויות האדם: וועידת האו"ם המורכבת מקבוצה של נציגים מארצות שונות, שעוסקת בסיטואציות בהן מעורבות זכויות האדם וחירויות בסיסיות בכל מקום בעולם. ממונים מיוחדים מדווחים לוועידה זו או לוועידת מישנה.

הוועידה האירופאית לזכויות האדם: גוף שנוסד על-ידי 'הוועידה האירופית להגנה על זכויות האדם וחירויות בסיסיות', על מנת לחקור הפרות של זכויות האדם ולטפל בהפרות. הוועידה מורכבת ממספר חברים השווה למספר הקבוצות החברות בוועדה.

הוועידה לחיסול אפליה גזעית: גוף בקרה של הסכמים שנוסד על-ידי 'הוועידה לחיסול של כל צורות האפליה הגזעית' על מנת לפקח על היענות המדינה להוראות הוועידה.

הוועידה לחיסול האפליה כנגד נשים: גוף הבקרה של הסכמים, נוסד על-ידי 'הוועידה לחיסול כל סוגי האפליה כנגד נשים' כדי לפקח על היענות המדינה להוראות הוועידה.

הוועידה של מנהלי המועצה האירופאית: הזרוע הפוליטית של 'הוועידה האירופית להגנה על זכויות האדם וחירויות בסיסיות'; יכול להפנות מקרים לבית-המשפט האירופאי לזכויות האדם.

החוק ההומניטרי: החוקים הבינלאומיים שקבעו את הזכויות של לוחמים או בחיילים שאינם לוחמים בשעת מלחמה. **ראה וועידת ג'נבה.**

היעלמויות: ביטוי בלשון נקייה עבור רציחות פוליטיות. מאחר שאלו שמקדמים את היעלמותם של אנשים הם לרוב נציגי ממשלות, רק לעיתים נדירות קורה שמבצעי הפשעים מובאים לדין.

היענות: 1. קבלה של חוזה על-ידי מדינה שלא לקחה חלק במשא ומתן או בהכנתו.
2. הפעולה של להגיע או להשיג (כס מלוכה, כוח וכו').

וועידת ג'נבה: ארבעה הסכמים שנכתבו בג'נבה, שווייץ, שקבעו תקנים לחוקים בינלאומיים ודאגה הומניטרית. הם דנים בעיקר בטיפול בחיילים שאינם לוחמים ובאסירי מלחמה. אימוץ הוועידה הראשונה בא בעקבות הקמת הוועידה הבינלאומית של הצלב האדום ב-1863 שכיום מוכרת על-ידי 194 מדינות.

85

הליך דיווח: ראה הליכי בקרה ודיווח.

המוסכמה האירופאית להגנה על זכויות האדם והגנה על חירויות בסיסיות (נחתם ב-1950; נכנס לפעולה ב-1953): מסמך איזורי שמבטיח את קיומן של זכויות אזרחיות ופוליטיות של האדם ומבסס מנגנון לפיקוח ולהוצאתן לפועל.

המוסכמה האירופאית נגד עינויים וטיפולים או עונשים משפילים או לא אנושיים אחרים (אומצה ב-1987; נכנסה לתוקף ב-1989): המקבילה האיזורית ל'וועידה נגד עינויים וטיפולים או עונשים משפילים או לא אנושיים אחרים'; מאפיין מובהק הינו הייסוד של הוועידה האירופאית למניעת עינויים וטיפולים משפילים או בלתי אנושיים.

המוסכמה האמריקנית לזכויות האדם (אומצה ב-1969, נכנסה לתוקף ב-1978): מבססת את הסטנדרטים וההגנות לזכויות האדם לאמריקנים; כוננה את הוועידה הפנים-אמריקנית לזכויות האדם.

המוסכמה הבינלאומית על זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (ICESCR) (אומצה ב-1966; נכנסה לתוקף ב-1976): מוסכמה שהכריזה שלכל האנשים ישנו טווח נרחב של זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות. אחד משלושת הרכיבים של הצעת החוק הבינלאומית לזכויות האדם.

המוסכמה הבינלאומית של זכויות אזרחיות ופוליטיות (ICCPR) (אומצה ב-1966; נכנסה לתוקף ב-1976): מוסכמה שהכריזה כי לכל בני האדם יש זכויות אזרחיות ופוליטיות. אחד משלושת הרכיבים של הצעת החוק הבינלאומית לזכויות האדם.

המוסכמה הפנים-אמריקנית לגבי המניעה, הענישה וההכחדה של אלימות כלפי נשים (נכנסה לתוקף ב-1995): מוסכמה איזורית שמספקת מנגנון חדש לנשים בארה"ב שסבלו מאלימות בצורות שונות.

המוסכמה הפנים-אמריקנית למניעת עינויים ולהענשה עליהם (אומצה ב-1985, נכנסה לתוקף ב-1987): תוצאה איזורית של המוסכמה נגד עינויים וטיפולים או עונשים אכזריים ולא אנושיים אחרים.

המוסכמה הפנים-אמריקנית של זכויות האדם (נחתמה ב-1969; נכנסה לתוקף ב-1978): מוסכמה לספק הגנה לזכויות האדם באמריקה וייסוד בית-משפט אמריקני לזכויות האדם.

מועצת אירופה: ארגון איזורי שפועל כארגון שיתוף פעולה איזורי בעניינים פוליטיים, חברתיים או כלכלי; יש לדעת שהמועצה נבדלת מ-'הקהילה הכללית של אירופה', שהיא יוזמה כלכלית לגמרי.

המועצה האירופאית: המוסד העיקרי לחקיקת חוקים ומדיניות באיחוד האירופאי.

86

הממונה הראשי של האומות המאוחדות בנושא פליטים (UNHCR): זו סוכנות מיוחדת של האומות המאוחדות שעוסקת בענייני פליטים ונושאים הומניטאריים.

הנציב העליון לזכויות האדם: משרד האומות המאוחדות שאחראי על הקידום וההגנה של זכויות האדם ברחבי העולם.

הפרלמנט האירופאי: המוסד הראשי המפקח והמוציא לפועל של האיחוד האירופאי.

הצהרה: מסמכים שמכילים סטנדרטים שהסכימו עליהם אך שאינם מחייבים. כנסים של האו"ם, כגון הכינוס של האו"ם ב-1993 על זכויות האדם בווינה והכינוס העולמי על זכויות נשים בבייג'ין ב-1995, מייצרים לרוב שני סטים של הצהרות: האחד נכתב על-ידי נציגי ממשל והאחר על-ידי ארגונים לא ממשלתיים (NGO). האספה הכללית של האו"ם מנפיקה לרוב הצהרות בעלות השפעה אך שאינן מחייבות.

הצעת החוק הבינלאומי לזכויות האדם: השילוב של ההכרזה האוניברסלית על זכויות האדם (UDHR), האמנה הבינלאומית של זכויות אזרחיות ופוליטיות (ICCPR) והפרוטוקול האופציונאלי שלה והאמנה הבינלאומית של זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (ICESCR).

הקהילה הכלכלית האירופאית: נוסדה ב-1958 על מנת לפתח שוק סחר אירופאי חופשי ללא מחסומים ולקדם הרמוניזציה של חוקים ועיסוקים.

הקונגרס האפריקני הלאומי (ANC): המפלגה הפוליטית הדרום אפריקנית והארגון השחור הלאומי שנוסד ב-1912 כקונגרס הלאומי הדרום אפריקני. היא היתה המפלגה השלטת של דרום אפריקה שלאחר האפרטהייד ופעלה ככוח סוציאלי דמוקרטי.

וועידה לזכויות האדם: גוף מפקח על הסכמים שהוקם על-ידי אמנה בינלאומית של זכויות אזרחיות ופוליטיות על מנת לחקור ולבדוק טענות שמשתייכות לזכויות אזרחיות ופוליטיות תחת אמנה זו; אחד משישה גופים שאחראים על פיקוח ההיענות של המדינות החברות בכנס זכויות האדם של האו"ם.

וועידה על מצב האישה (CSW): גוף שנוצר על-ידי המועצה הכלכלית סוציאלית (ECOSOC) של האומות המאוחדות, גוף האו"ם העיקרי לכתיבת המדיניות בנושא האישה; מפקח על יישום מצע הפעולות של בייג'ין.

זיכרון דברים: תוספת לאמנה; כאשר המדינות החברות יכולות להסכים על אמנה ראשית מבלי לחתום על זיכרון הדברים, מצב זה נודע כפרוטוקול אופציונאלי.

87

זכויות העמים: נעשה בהן שימוש נרדף לזכויות סולידריות וזכויות קולקטיביות; הכוונה הינה לזכויות של קבוצות, לא רק של יחידים, כמו הזכות להתפתחות, שלום וסביבה בטוחה.

חוזה: הסכם מחייב בין מדינות; נעשה בו שימוש בצורה נרדפת ל'אמנה' ול'מוסכמה'. כאשר חוזים מאומצים על-ידי האספה הכללית של האו"ם, הם יוצרים מחויבויות חוקיות מחייבות עבור המדינות החברות אשר חתמו עליהם. כאשר ממשלה לאומית מאשרת חוזה, הסעיפים בחוזה זה הופכים לחלק מהחוק המקומי המחייב.

חוק בינלאומי מקובל: חוק שעל המדינות לפעול לפיו למרות שהוא איננו כתוב, אולם דבקים בו בעקביות כנוהג; כאשר מספיק מדינות פועלות כאילו דבר-מה הינו חוק, הוא הופך להיות לחוק. אחד מהמקורות הראשיים של החוק הבינלאומי.

חוק בינלאומי: קבוצה של חוקים שנחשבים ומתקבלים בדרך כלל כיחסים מחייבים בין מדינות ואומות. כמו כן הוא נקרא "חוק האומות".

חוק טבע: תיאוריה שמניחה כי קיים חוק שתוכנו מוכתב על-ידי הטבע ולכן הינו תקף בכל מקום; בפילוסופיה, מערכת של צדק שמתקיימת ונכונה עבור כל בני האדם ומהווה פועל יוצא של הטבע יותר מאשר של החברה או של חוק אחר.

חתימה: הליך בו מדינה מספקת אישור ראשוני עבור חוזה. חתימה עליו איננה יוצרת מחויבות חוקית אך כן מהווה ראיה לכוונת המדינה לבדוק את החוזה מבחינה מקומית ולשקול לאשר אותו. בעוד שהחתימה אינה מחייבת את המדינה לאשר היא כן מונעת מהמדינה לפעול כדי לבטל או לחתור תחת מטרות החוזה.

כתב הזכויות האירופאי החברתי (נחתם ב-1931; נכנס לתוקף ב-1965): מסמך איזורי שדן בפיתוח ובהגנה של זכויות חברתיות וכלכליות; הוא נועד להשלים

את המוסכמה האירופאית על זכויות האדם ועקרונות החירות, אך הוא בעל כוח מופחת.

כתב הזכויות של האו"ם: מסמך ראשוני של האו"ם בו הוגדרו המטרות, הפעולות והאחריות שלו; אומץ בסן פרנסיסקו ב-1945.

כתב זכויות אפריקני על זכויות האדם ואנשים (אומץ ב-1981 נכנס לתוקף ב-1986): מבסס תקנים והגנה של זכויות האדם באיזור אפריקה; ראוי לציון בהתייחסותו לזכויות וחובות של קהילות וקבוצות.

כתב זכויות האדם: מסמך שהונפק על-ידי שליט או מדינה ריבונית שמספק קווי מתאר לתנאים שתחתם ארגונים גדולים, קולוניות, ערים או גופים אחרים מאורגנים ומגדירים את זכויותיהם וההטבות שלהם.

88

כתב זכויות של ארגון הארצות של אמריקה (נחתם ב-1948; נכנס לתוקף ב-1951): כתב הזכויות הראשוני של ארגון מדינות אמריקה, יצר את הועידה הפנים-אמריקנית לזכויות האדם.

כתב זכויות של האומות המאוחדות (נחתם ב-1945; נכנס לתוקף ב-1945): המסמך הראשוני של האומות המאוחדות שמפרט את החוקים עבור האו"ם ומצהיר מחדש חלק מהעקרונות הבסיסיים של החוק הבינלאומי.

כתב יתדות: מורכב מרכיבים משולשים דקים או בעלי פינות כמו האותיות בהן נעשה שימוש בכתבים ה"אכדים" הקדומים. כתב יתדות הינו גם שיטת כתיבה שבה נעשו הטבעות של צורות של יתדות בחמר רך.

לא מחייב: מסמך, בדומה להצהרה, שאינו מחייב בצורה רשמית וחוקית. למרות זאת הוא יכול להכיל התחייבות מוסרית או את כוח החוק.

מאלי: מדינה בחלק המרכזי מערבי של אפריקה ללא מוצא לים, מוקפת במדינות אלג'יר, ניג'ר, בורקינה פסו, סנגל ומאוריטניה.

מדינה חברה: מדינות שחברות באומות המאוחדות.

מוסכמה כנגד עינויים וטיפולים או עונשים לא אנושיים ומשפילים (אומצה ב-1984; נכנסה לתוקף ב-1987): מוסכמה שמגדירה ואוסרת עינויים.

מוסכמה לזכויות פוליטיות של נשים (אומצה ב-1952; נכנסה לתוקף ב-1954): מוסכמה מוקדמת שהגדירה מחדש את זכויות האישה בקשת הפוליטית.

מוסכמה על חיסול כל צורות האפליה הגזעית (CERD) (אומצה ב-1965; נכנסה לתוקף ב-1969): מוסכמה שהגדירה ואסרה על אפליה גזעית.

מוסכמה שדנה בנושא פליטים (אומצה ב-1951; נכנסה לתוקף ב-1954; עודכנה בפרוטוקול ב-1967): המוסכמה העיקרית בה הוחלט על ההגדרה של פליט ובה הוצהרו זכויות הפליטים וחובותיהם עבור קבלת מעמדם; פליט הוגדר כאדם, בעל פחד מבוסס מרדיפה עקב סיבות דתיות, גזעיות, לאומיות, חבריות בקבוצות חברתיות מסוימות או דעות פוליטיות ושנמצא מחוץ לגבולות מדינתו. אנשים שנעקרו ממקומם אך נשארים בגבולות מדינתם מוגדרים כעקורים.

מוסכמה של הגנת זכויות עובדים מהגרים ומשפחותיהם (אומצה ב-1990; נכנסה לתוקף ב-2003): מוסכמה שהגדירה את זכויות העובדים המהגרים ומשפחותיהם.

מוסכמה של השמדת כל צורות האפליה כנגד נשים (CEDAW) (מוסכמה לנשים) (אומצה ב-1979; נכנסה לתוקף ב-1981): המסמך החוקי הראשון הבינלאומי, המחייב איסור על אפליה כנגד נשים ומחייב ממשלות לנקוט בצעדים חיוביים כדי לקדם את השוויון של נשים.

מוסכמה של זכויות הילד (CRC) (אומצה ב-1989; נכנסה לתוקף ב-1990): מוסכמה שדנה בספקטרום המלא של זכויות הילד מהפן האזרחי, תרבותי, כלכלי, חברתי ופוליטי.

מוסכמה של מניעה והענשה על פשעי רצח עם (אומצה ב-1948; נכנסה לתוקף ב-1951): מוסכמה בינלאומית שהגדירה ואסרה רצח עם; החוזה הראשון של האומות המאוחדות בנושא זכויות האדם.

מוסכמה: הסכם מחייב בין מדינות; נעשה בה שימוש במקביל עם חוזה ואמנה. כאשר מוסכמות מאומצות על-ידי האסיפה הכללית של האו"ם הן יוצרות מחויבויות חוקיות מחייבות עבור המדינות החברות שחתמו על המוסכמה. כאשר ממשלה לאומית מאשרת מוסכמה, הסעיף של המוסכמה נהיה חלק מחייב מהחוק המקומי.

מועצה כלכלית וחברתית (ECOSOC): מועצת האומות המאוחדות מורכבת מ-54 חברים ומטפלת בעיקר בתחומי האוכלוסייה, הכלכלה, הפיתוח, זכויות האדם והצדק. גוף בעל דרג גבוה שמקבל ומספק דו"חות על זכויות האדם במגוון מקרים שונים.

מועצת הביטחון: מהווה חלק מהאומות המאוחדות, מורכבת מחמישה חברים קבועים ועשרה חברים לא קבועים שנבחרו על-ידי האסיפה הכללית בניסיון להביא להסדרי שלום של מחלוקות.

מיאנמר: מדינה שממוקמת בצד המערבי של אסיה הדרום מזרחית, גובלת בסין, לאוס, תאילנד, בנגלדש והודו. כמו כן נקראת בורמה.

ממונה מיוחד על הגשת הדו"חות: אדם שניתנה לו המשימה לחקור, לאסוף מידע ולדווח לגבי נושאים או מצבים מסוימים של זכויות האדם באיזור מסוים בעולם. הממונה המיוחד בתחום 'חופש הדת או האמונה' מדווח על המצב של הזכות הזו על בסיס שנתי לוועידת זכויות האדם של האו"ם.

מרחב שיפוט: הסמכות של בתי-משפט או גופים דומים לבתי-משפט לקבל ולהחליט לגבי תביעות; יכול להתייחס ליכולת של בית-המשפט לבחון נושא מסוים ו/או לעבור מחדש על מקרים מסוגים מסוימים שמובאים על-ידי התובע. מרחב שיפוט יכול להתייחס גם לאיזור גיאוגרפי של רשות.

סחר אנושי: הגיוס, השינוע, הקבלה של אנשים למטרת עבדות, עבודה כפויה (כולל עבודות כפייה או שיעבוד לתשלום חוב) ושיעבוד. סך כל ההכנסות השנתיות מסחר בבני אדם עומד על בין 5 ל-9 מיליארד דולר.

משפט כפול: ההוצאה לפועל של עונש ומשפט חוזר לאדם על אותה העבירה עליה האדם כבר נענש או נשפט.

סר אדוארד קוק: (1552-1634) שופט אנגלי (אדם מיומן בנושאי חוק בדומה לשופט, עו"ד או מלומד), הוא נחשב לאחד המשפטנים הבולטים בכל ההיסטוריה של אנגליה, ונודע בצורה הטובה ביותר כמי שמקבץ נתונים של החוק. כחבר בפרלמנט היו לו התנגשויות עם ה"כתר", ובצורה שחזרה על עצמה הוא אתגר את השלטון המלכותי. ב-1621 כמנהיג בדיון הוא עמד על כך שהפרלמנט צריך להיות משועבד למלך. מספר שנים מאוחר יותר קוק לקח חלק בכתיבת העצומה של זכויות, שהיתה ההצהרה הברורה ביותר של עקרונות חירות שהופיעו באנגליה עד לאותו הזמן ושהפכה לחלק אינטגרלי מהחוקה של אנגליה.

עצומה: ראה תלונה.

עקור: אדם שבורח ממדינתו עקב רדיפה פוליטית או ממלחמה, אך אינו חוצה את גבולותיה. ניתן להשתמש בביטוי עקורים על אנשים שרואים עצמם כפליטים אך אינם בעלי מעמד של פליטים רשמיים תחת ההגדרה שמתייחסת למעמד של פליט.

עקרונות חוק כלליים: עקרונות שמופיעים כמעט בכל העולם, בחוקים מקומיים במדינות, ולכן עם הזמן הופכים להיות מחייבים לגבי כל האומות; אחד מהמקורות העיקריים לחוק הבינלאומי.

ערך שולי: נמצא במעמד ללא חשיבות, השפעה או כוח.

פרוטוקול אופציונאלי לאמנה הבינלאומית על זכויות אזרחיות ופוליטיות (אומצה ב-1966; נכנסה לתוקף ב-1976): נספח שהוסף לאמנה על הזכויות האזרחיות

והפוליטיות. על-ידי החתימה על הנספח מסכימות מדינות לאשר לוועידה על זכויות האדם לבדוק תלונות אישיות, כלומר תלונות מאנשים הטוענים שנשללו מהם הזכויות של האמנה הבינלאומית לזכויות אזרחיות ופוליטיות.

פרוטוקול אופציונאלי: נספח להסכם בינלאומי עליו המדינות החברות צריכות להסכים בנפרד; לעיתים קרובות הוא מציב התחייבויות נוספות למדינות, כדוגמת ההתחייבות לקבל את מרות השיפוט של בית-משפט בינלאומי.

פרוצדורה: הדרכים השונות בהן ניתן להגיש טענות בנוגע לזכויות האדם. ראה תהליכי בקרה ודיווח.

פשע נודע לשמצה: פשע שניתן להעניש עליו על-ידי עונש משמעותי כגון מוות, תקופת מאסר ארוכה או שלילת הזכויות כאזרח.

91

רצח עם: כל אחת מהפעולות הבאות שמבוצעת עם הכוונה להרוס, בצורה מלאה או חלקית, אומות, קבוצות אתניות, גזעיות או דתיות על-ידי: (א) הרג חברים בקבוצה; (ב) גרימת נזק גדול גופני או נפשי לחברים בקבוצה; (ג) השפעה שלילית מכוונת על מצבים בחיים שמחושבת לגרום להרס הפיסי של הקבוצה; (ד) נקיטת צעדים המחושבים למנוע לידות בתוך הקבוצה; (ו) העברת ילדים תוך כדי שימוש בכוח מקבוצה אחת לאחרת. ראה **ועידה למניעה של רצח עם וההענשה על פשע כזה**.

שלא ניתן להעבירו לאחר: מתייחס לזכויות ששייכות לכול אדם ושלא ניתן לקחת אותן מהאדם בשום נסיבות.

שנכנס לתוקף: נקודה בזמן בה הסכם הופך להיות למחייב לגבי המדינות שאישרו אותו. לרוב פעולה זו מתרחשת כאשר מספר מדינות נתנו את תמיכתן בנושא.

תהליך בקרה ודיווח: תהליכים שלא דווקא מסתיימים בפתרונות מעוגנים בחוק, מזכירים "ביקורות" שנעשות על פעולות ממשלתיות שמסתיימות בהמלצות לא מחייבות. במקרים מסוימים הדיווחים מזכירים בחינה עצמית; ממשלות מדווחות על ההיענות שלהן למחויבותן בנושאי זכויות האדם או שגוף מבקר יוזם את הדו"ח על התנהגות ממשלתית.

תלונה: מונח חוקי, המסמך הראשוני שבעזרתו מתחילים פעולה; הוא מספק סיכום קצר של המאורע ומסביר מדוע יש לספק סיוע. במקרה של זכויות האדם התלונה (או העצומה, או התקשורת) טוענת שהממשלה או האינדיבידואל או המוסד, שמחויב לפעול על פי הסטנדרטים של זכויות האדם (כמו ממלא מקום הממשלה), הפר את זכויות האדם של אדם מסוים או של קבוצת אנשים.